

Cultură și educație

Accente, percepții, aplicații

ANGELICA MIHĂILESCU

Cultură și educație

Accente, percepții, aplicații

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2016

Colecția ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

Redactor: Gheorghe Iovan

Tehnoredactor: Ameluța Vișan

Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MIHĂILESCU, ANGELICA

Cultură și educație : accente, percepții, aplicații / Angelica Mihăilescu. -
București : Editura Universitară, 2016
ISBN 978-606-28-0436-7

008:371

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062804367

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2016

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Introducere	7
Partea I: Abordări teoretice și date de cercetare	10
1.1. Modalități de abordare a culturii în educație.....	10
1.2. Modalități de abordare a educației în cultură.....	27
1.3. Percepții asupra artei și educației culturale	36
1.4. Experiențe privind arta, cultura și patrimoniul în școala românească.....	50
Partea a II-a: Aplicații	74
2.1. Crearea unui mediu de învățare.....	74
2.2. Activități de educație culturală și pentru patrimoniul. Câteva exemple și resurse de învățare	93
Concluzii.....	149
Referințe bibliografice	152

INTRODUCERE

În lucrarea de față, ne-am propus să oferim o perspectivă asupra educației artistice, culturale și pentru patrimoniu, așa cum rezultă aceasta din studii, cercetări și diferite proiecte la care am participat începând din 2008 până în prezent. Prelucrarea acestor date reflectă opțiuni și interpretări personale privind relevanța acestora pentru domeniul abordat, fără să implice responsabilități de grup sau la nivel instituțional. Distanța temporală așezată între diferitele experiențe pe care le-am parcurs ne-a ajutat să putem completa și revizui anumite studii pe care le-am realizat cu informații sau soluții mai adecvate momentului actual. Studiul de față reprezintă rezultatul unei asemenea reflecții asupra ideilor pe care le formulasem cândva în cadrul unor capitole dedicate unor subiecte de cercetare sau al unor proiecte culturale consacrate utilizării colecțiilor muzeale ca resurse educative din mediul rural și asupra cărora am simțit nevoia să revenim.

În anul 2008, am avut ocazia să participăm la o cercetare privind complementaritatea dintre educația formală, nonformală și informală în școala românească. La momentul respectiv, constatam că interesul față de arte, cultură și patrimoniu la nivelul școlii și al societății ne-ar fi determinat cu dificultate să afirmăm că ar exista o direcție coerentă de dezvoltare în acest domeniu. Acest interes ni se pare mai structurat și mai vizibil în prezent atât în discursul și acțiunile din zona de educație nonformală, cât și în discursul și acțiunile școlilor sau al instituțiilor cu responsabilități în

zona de educație formală. Deși receptivitatea mediului educativ față de componenta culturală și de patrimoniu în reprezentarea vieții cotidiene în România se dezvoltă aparent lent, considerăm totuși că ea înregistrează o evoluție constantă și ascendentă. De exemplu, faptul că, începând din 2014, mai multe administrații locale și-au declarat intenția de a candida la titlul de capitală culturală europeană poate fi interpretat ca un semn de maturizare al acestei categorii de decidenți. De aici, ar trebui să decurgă acțiuni mai profesioniste în planul culturii și să se elimine pseudocultura dezvoltată pe bani publici.

Cât de pregătite sunt școlile și alte instituții cu profil educațional pentru a oferi în mod profesionist o educație artistică, culturală sau pentru patrimoniu elevilor săi vom avea ocazia să aflăm în cadrul primei părți al prezentei lucrări. Deoarece studiul de față nu este dedicat în exclusivitate acestui subiect, vom selecta aspectele pe care le considerăm mai relevante pentru descrierea situației actuale, ținând cont de complexitatea vieții unei organizații școlare. Fără îndoială, școala trece printr-un proces în care este pusă în situația de a reflecta la eficiența acțiunilor sale din perspectiva evaluării calității educației. Acest proces presupune însă conștientizarea inevitabilă a distincției dintre valoarea unei acțiuni propuse, abordate doar formal, și valoarea unei acțiuni asumate, deoarece aceasta din urmă poate produce în mod real o îmbunătățire pentru elev și pentru ceilalți membri ai organizației școlare ca atare.

Conținutul volumului de față este structurat în două secțiuni.

Prima dintre acestea cuprinde informații privind noțiuni, contexte de abordare și cercetări de teren. Am considerat util

să prezentăm succint legăturile care se creează între arte, cultură, patrimoniu și educație, legături din care se dezvoltă, practic, educația artistică, educația culturală și educația pentru patrimoniu. Pentru a completa descrierea noțiunilor selectate și a contextelor de abordare a acestora la nivel european ne-am propus să adăugăm o analiză a percepțiilor și practicilor profesorilor din țara noastră. Considerăm că opiniile, provocările și soluțiile găsite, precum și așteptările profesorilor sunt importante pentru a valorifica mai bine experiențele culturale dezvoltate atât în zona de educație formală, cât și în cea nonformală.

Cea de-a doua parte a lucrării oferă câteva aplicații posibile pentru conectarea acestor tipuri de educație la posibilitățile și așteptările școlii. Propunerile de activități derivă din observări și analize privind nevoile și instrumentele de lucru identificate în cadrul cercetărilor la care am luat parte. Acestea oferă sugestii/răspunsuri pentru realizarea complementarității dintre programul de școală și cel din afara școlii. Exemplele de activități țin cont de zonele în care trebuie dezvoltate competențele culturale ale elevilor și de condițiile necesare pentru a crea un context participativ de învățare. În acest sens, ne-am propus să includem și o succintă descriere a mediului de învățare, prin care să aducem în atenția profesorului și a educatorului cultural un format de interacțiune care chiar să răspundă nevoilor de învățare ale elevilor.

PARTEA I: ABORDĂRI TEORETICE ȘI DATE DE CERCETARE

1.1.Modalități de abordare a culturii în educație

Preocupările privind explorarea dimensiunii formative a artelor, culturii și patrimoniului, în plan personal și social, sunt vizibile din ce în ce mai mult, cel puțin în ultimii zece ani, în planul deciziilor și al strategiilor de dezvoltare la nivel european și internațional. Directivele formulate în acest sens relevă faptul că dimensiunea culturală reprezintă un vector important pentru construirea unor valori socioculturale comune și propun mecanisme care să asigure calitatea programelor oferite, parteneriatul și dezvoltarea profesională a tuturor celor implicați în asemenea activități, instrumente de evaluare a rezultatelor, cercetări și recomandări/perspective de viitor.

Astfel, sub egida UNESCO, au avut loc două conferințe internaționale privind educația artistică, prima fiind cea din 2006 (Lisabona), iar următoarea în 2010 (Seul). Rezultatul primei conferințe l-a constituit *Foaia de parcurs privind educația artistică*¹, iar al celei de a doua a fost *Agenda Seul. Ținte pentru dezvoltarea educației artistice*².

---

¹ UNESCO. 2006. *Feuille de route pour l'éducation artistique/ Road Map for Arts education.*

² UNESCO. 2010. *Seoul Agenda. Goals for the development of Arts education.*

Explorarea potențialului formativ, la nivel personal și social, al artelor, culturii și patrimoniului a generat documente de politici publice semnificative care nu puteau ocoli educația. Conferințele UNESCO de la Lisabona (2006) și Seul (2010), de exemplu, au generat documente de referință pentru dezvoltarea educației artistice. În Europa, anul 2005 presupune formularea unei convenții referitoare la utilizarea patrimoniului cultural în educația în școală și pe tot parcursul vieții, inițiată de Consiliul Europei. *Cartea Albă a dialogului intercultural*³, apărută în 2008, focalizează atenția asupra contribuției artelor, culturii și patrimoniului la promovarea unor valori axate pe diversitate interculturală, toleranță și respect reciproc, în comunicarea între națiuni.

Documentele de politici publice europene propun cadre de dezvoltare a educației și formării prin intermediul educației artistice și culturale și dedică un spațiu distinct competenței cheie „sensibilizare și exprimare culturală” în referențialul privind cele opt competențe cheie europene⁴. Integrarea studiilor în domeniul artei în sistemele educative ale țărilor din Uniunea Europeană reglementează prezența acestora în cadrul educației obligatorii, în *Rezoluția Parlamentului European* din 24 martie 2009. Promovarea culturii, a creativității și a înțelegerii interculturale prin educație face obiectul *Recomandării 1884* din 2009⁵. De asemenea, *Raportul final al Grupului de lucru pentru*

---

³ Council of Europe. 2008. *White Paper on Intercultural Dialogue: „Living Together As Equals in Dignity”*.

⁴ European Parliament, Council of the European Union. 2006. *Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning (2006)*. 18 Dec. 2006, 2006/962/EC.

⁵ Council of Europe. 2009. *Recommendation 1884 (2009) Cultural education: the promotion of culture, creativity and intercultural understanding through education*.

*dezvoltarea sinergiilor cu educația, în special cu educația artistică (2008-2010)*⁶, formulează un cadru strategic care să creeze legături de perspectivă între educație și arte, cultură și patrimoniu.

Pentru a avea câteva repere conceptuale utile, vom face, în continuare, o succintă prezentare a modului în care artele, cultura și patrimoniul sunt definite ca tipuri de educații, încercând să surprindem, pe cât posibil – dată fiind diversitatea de experiențe și practici de la o comunitate la alta – „suprafața” și evoluția acestora.

Avem în atenție o definiție a *educației artistice* ca formă de cunoaștere a artelor prin care o persoană învață să se înțeleagă pe sine prin intermediul modalităților artistice de exprimare și să-și dezvolte propriul potențial creativ. Aceasta abordează, în principal, artele plastice, muzica și dansul, dar este deschisă și către noi arte (cinematografie, fotografie, design, circ, spectacole stradale și altele). În ceea ce privește *educația culturală*, aceasta poate fi definită ca tip de educație care are ca scop să-i familiarizeze pe elevi cu valorile artistice, științifice, tehnologice și de viață cotidiană, ca mărci de identitate ale unei comunități, și să le ofere acestora instrumentele necesare pentru a le dezvolta și a le transmite mai departe altor generații. *Educația pentru patrimoniu* poate fi definită ca ansamblu nu numai de elemente culturale, ci și naturale, care sunt recunoscute ca având o valoare la nivel național și internațional și care trebuie conservate și protejate. Din perspectiva patrimoniului, elementele culturale sunt promovate atât ca vector de identitate „materială”, cât și „imaterială” a unei comunități.

---

⁶ J.-M. Lauret, F. Marie. coord. 2010. *Final report. Working Group on developing synergies with education, especially arts education.*

Vom întreprinde, în continuare, o scurtă analiză a celor trei noțiuni care să completeze aceste delimitări preliminare pentru a pune mai bine în evidență modul în care tipurile de educație avute în vedere interferează sau se disociază în funcție de obiectivele pe care și le propun.

Ce presupune educația artistică?

Arta în sens educativ presupune o activitate umană conștientă în care un individ își manifestă pe deplin capacitatea de a interveni, de a observa, de a manipula forme sau idei și de a-și exprima propria experiență (Arañó Gisbert, 1993, p.17). În cadrul cercetării privind educația artistică și culturală în țările Uniunii Europene realizat de Agenția Eurydice, educația artistică este considerată un ansamblu (deschis și incomplet) de domenii artistice, de obiective și de mijloace de învățare puse la dispoziția elevului (Eurydice, 2009).

Educația artistică reprezintă un ansamblu de mijloace de învățare prin care să i se asigure elevului accesul la artă și, odată cu aceasta, să-și formeze o viziune asupra lumii în care trăiește și să reflecteze la propriul său rol în cadrul acesteia. Educația artistică ia în considerare faptul că arta este un concept în permanentă evoluție și că domeniile care i se pot subsuma ca obiect de învățare constituie, la rândul lor, o listă deschisă: exprimare plastică, exprimare muzicală, teatru, dans, expresivitate corporală, dar și fotografie, design.

Organizarea domeniului educației artistice – văzut în prezent ca ansamblu de domenii artistice – presupune și îndreptarea atenției către formarea culturală a elevilor, prin asigurarea unei legături directe cu operele de artă. În acest caz, educația artistică implică o apropiere de educația culturală. Diferența dintre cele două tipuri de educație constă

în aceea că abordarea culturală în cadrul educației artistice se focalizează pe dimensiunile de interrelaționare și dialog, într-un context limitat la manifestările artistice. De asemenea, la nivelul documentelor de politici educative, pe lângă asocierea educație artistică – educație culturală, remarcăm și preocupările pentru educație artistică și creativitate, definite în cadrul National Advisory Committee on Creative and Cultural Education (NACCCE) (1999)⁷.

În studiul Eurydice dedicat educației artistice și culturale (2009), se admite că schimbările înregistrate în abordarea educației artistice la nivelul Uniunii Europene au însemnat intervenții asupra finalităților și obiectivelor de învățare. Aceste schimbări au fost asumate și la nivel național, înregistrându-se o diversitate de modalități de conceptualizare și de parcursuri formative, de la curriculumul recomandat la cel aplicat în școală. În momentul de față, constatăm că lista domeniilor artistice luate în considerare este următoarea: arte vizuale – pictură, desen; arta tridimensională – sculptură; muzică – interpretare, compoziție, apreciere critică; arta dramatică – interpretare, dramaturgie, apreciere critică; dans – interpretare, coregrafie, apreciere critică; artele comunicării – elemente artistice și exprimare prin intermediul media (fotografie, film, video și animație pe computer); artizanat – elemente artistice și culturale cu privire la artizanat, textile, țesături, bijuterii; arhitectură – arta construirii edificiilor, observare, planificare, construcție (Eurydice, 2009, pp.12-13).

Din perspectiva obiectivelor de învățare, educația artistică își lărgeste câmpul de acțiune la care se făcea apel în

---

⁷ *All Our Futures: Creativity, Culture and Education, National Advisory Committee on Creative and Cultural Education (NACCCE), 1999.*

mod curent pentru *design*-ul curricular, fiindu-i atribuite și alte zone de intervenție, la nivelul competențelor de comunicare și al competențelor sociale, precum și la nivelul unor domenii noi de învățare – patrimoniu cultural și diversitate culturală. Astfel, „înțelegerii artistice” i se adaugă „înțelegerea culturală” (Eurydice, 2009, p. 18).

Pentru a avea o perspectivă cuprinzătoare în legătură cu nivelul de asumare a unor noi obiective de învățare pentru educația artistică, prin intermediul mecanismelor existente la nivelul școlii, studiul Eurydice din 2009 oferă informații comparative extrem de utile pe baza cărora se pot structura direcții de acțiune necesare pentru evaluarea rezultatelor/finalităților vizate prin utilizarea artelor în educație. Referitor la România, se observă că, prin domeniile asociate educației artistice (și culturale), în curriculumul din țara noastră nu sunt vizate „competențe sociale/ lucru în grup/ socializare/ lucrul în echipă”; „bucurie/satisfacție/relaxare prin artă”; „expunerea la diverse experiențe și mijloace artistice”; „aptitudinea de a interpreta sau a prezenta o operă”; „sensibilitate și responsabilitate față de mediul ambient (conservare, sustenabilitate)”; „încredere în sine sau stima de sine”; „dezvoltarea unui interes permanent pentru arte”; „identificarea potențialului/talentelor artistice” (Eurydice, 2009, p.19).

Ce presupune educația culturală?

Pentru a prezenta conceptul de educație culturală vom avea ca punct de referință, de asemenea, accepțiunile utilizate în cadrul studiului referitor la educația artistică și culturală în școlile din Europa, realizat de Eurydice, în 2009. Aici, termenul de „cultură” este utilizat plecând de la definiție sa ca „valori împărtășite și modele de comportament

caracteristice diferitelor grupuri sociale și comunități”, formulată în documentul *All Our Futures: Creativity, Culture and Education* (National Advisory Committee on Creative and Cultural Education, 1999). Această definiție concordă cu specificarea că „fiecare cultură deține un ansamblu unic de expresii artistice și de practici culturale”, întâlnită în documentul *Feuille de route pour l'éducation artistique* (UNESCO, 2006, p.6). În legătură cu sintagma „educație culturală”, studiul Eurydice din 2009 semnalează existența unor diferențe privind semnificația și importanța acordată acesteia de către o țară sau alta, dar și a unei abordări comune care presupune „transmiterea identității naționale, regionale sau locale și/sau promovarea înțelegerii interculturale” (Eurydice, 2009, p. 18).

În raportul asupra educației culturale din 2008, Barbara Putz-Pecko precizează: „În timp ce educația artistică pleacă de la subiect, educația culturală se axează pe dialog și țintește către comuniunea dintre oameni și mediul lor de viață. Aceasta contribuie la socializare și întărește aptitudinea persoanei de a participa activ la viața socială, la diverse niveluri și în diverse moduri” (*Rapport de fond: Éducation culturelle*, 2008, p.8). Dacă luăm în considerare și activitățile care au loc în cadrul unei societăți, observăm că domeniul educației culturale include sau poate să includă educația artistică, apropiindu-se și de ideea de patrimoniu.

Lectura documentelor de politică educativă și culturală, internaționale și naționale, relevă, după cum observăm și mai sus, prezența aproape solidară a expresiilor educație culturală și educație artistică, ceea ce pune în evidență o anumită consubstanțialitate a ariei la care trimit și creează, prin urmare, și anumite dificultăți în delimitarea atributelor fiecăreia dintre acestea. De exemplu, în Franța, *Circulara nr.*

2013-073 din 3.05.2013 abordează solidar educația artistică și culturală: „Pe parcursul educației sale artistice și culturale, la școală, la colegiu și la liceu, elevul trebuie să exploreze marile domenii ale artei și ale culturii, în manifestările sale cu valoare patrimonială și contemporane, populare și culte, naționale și internaționale”⁸.

Pe agenda europeană, educația culturală este considerată ca o oportunitate de interacțiune între mai mulți profesioniști, având ca scop formarea competențelor culturale, alături de celelalte domenii de competențe cheie recomandate a fi formate pe tot parcursul vieții (UNESCO, *Feuille de route pour l'éducation artistique*, 2006). Definierea competențelor culturale are ca fundament considerarea noțiunii de cultură din perspectivă integratoare, în încercarea de a nu se mai face o diferență între cultura înaltă și cultura cotidiană și de a opera cu criterii de apreciere mai flexibile și mai dinamice. Astfel, pe lângă domenii precum artele și muzica, se așează în chip firesc cultura științifică, tehnică, urbană etc. În acest moment și din această perspectivă, am putea spune că atât educația artistică, cât și educația culturală au un scop comun, vital, acela de a-și face un loc activ în conștiința oamenilor, înlesnind, prin mijloace cât mai eficiente, accesul acestora la valorile artistice și culturale.

Încercând să rezumăm preocupările legate de aducerea în atenția tuturor a valorilor culturale, de la documentele de politică legislativă la acțiuni concrete, am putea spune că

---

⁸ Este vorba despre *Le parcours d'éducation artistique et culturelle, Circulaire n° 2013-073 du 3-5-2013 MEN – DGESCO* (www.education.gouv.fr). Documentul este elaborat de către Ministerul Educației Naționale din Franța și se adresează prefectilor, responsabililor de instituții universitare și responsabililor regionali pentru activități culturale.

educația culturală se sprijină pe demersurile formative configurate în cadrul educației artistice și are ca obiectiv să propună un parcurs coerent către conștientizarea valorilor individuale și colective, formarea identității culturale proprii în relație cu alteritatea și promovarea unei comunicări din perspectiva diversității culturale și a relațiilor interculturale. Educația culturală presupune o acțiune de reflecție asupra manifestărilor creative dintr-o comunitate anume (practici tradiționale, valori culturale locale etc.), favorizează deschideri, la nivelul percepțiilor sociale, către alte componente ale domeniului artistic, fiind un catalizator în sensul de *restitutio* a valorilor culturale, și contribuie la rediscutarea dinamică a ceea ce poate însemna valoarea de patrimoniu național și internațional. Nu în ultimul rând, educația culturală – prin competențele pe care le dezvoltă – propune modalități de acțiune socială și de comunicare interpersonală și intergenerațională care vizează drepturile fundamentale ale omului și dorința de a crea un suport autentic pentru coeziunea socială.

Ca o scurtă concluzie, am putea să ne reprezentăm educația culturală ca fiind o interfață între educație și arte, științe, tehnologii și valori ale civilizației umane prin participare, reflecție și comunicare⁹, într-un context permanent de schimbare. În cadrul studiului nostru, recursul la sintagma *educație culturală* se va face atât prin raportare la manifestări artistice, cât și la aspecte privind cultura științifică, tehnică și cea a vieții cotidiene.

---

⁹ Participarea, discuția, comunicarea sunt considerați cei trei piloni ai educației culturale în introducerea la studiul *Mapping culture. Aspekte der Kulturmittlung in Südosteuropa*. (Kulturkontakt Austria, 2012).

Ce presupune educația pentru patrimoniu?

Patrimoniul cultural este reglementat, în principal, prin convențiile UNESCO, la care au aderat mai multe state. Țările semnatare se angajează, astfel, să nu asigure doar conservarea siturilor din patrimoniul mondial de pe teritoriile lor, ci și să protejeze patrimoniul național.

Definiția patrimoniului cultural a fost formulată în *Convention concernant la protection du patrimoine mondial, culturel et naturel* (UNESCO, 1972)¹⁰. În documentul respectiv sunt puse împreună noțiunea de protecție a naturii și aceea de păstrare a bunurilor culturale. Au fost puse, de asemenea, în evidență interacțiunea dintre natură și om, precum și nevoia de păstrare a echilibrului dintre ei. Patrimoniul este considerat un vector de identitate culturală și generează programe de cooperare culturală dezvoltate de organisme reprezentative ale Uniunii Europene¹¹.

Educația pentru patrimoniu oferă o cale de cunoaștere și de configurare a reprezentărilor asupra identității personale și sociale, înscriindu-se astfel într-un proces cognitiv și evolutiv firesc pentru persoane și comunități. Componenta socioculturală pe care o încorporează prin specificul său constituie suportul pentru achiziția cunoștințelor și pentru formarea deprinderilor, atitudinilor și comportamentelor. Patrimoniul reprezintă memoria unei comunități, prin care este înțeles trecutul, se poate reprezenta viitorul și pot fi construite relații intergeneraționale puternice. Identificarea elementelor de patrimoniu, într-o perspectivă evolutivă, se

---

¹⁰ Vezi, mai jos, câteva exemple de resurse utile privind patrimoniul publicate sub egida UNESCO.

¹¹ Vezi *Programme culture 2007-2013*, http://eacea.ec.europa.eu/culture/index_en.php.

asociază cu dezvoltarea unor valori și atitudini civice față de problematica patrimoniului cultural (material și imaterial) și natural. În această perspectivă, un demers educativ presupune formarea capacităților de analiză și de sinteză, de organizare și de planificare, de gândire critică, de lucru în echipă, de învățare autonomă. La nivelul obiectivelor și al activităților didactice propriu-zise, punem în evidență componenta interacțiunii directe cu mediul de viață prin care copiii își construiesc identitatea culturală și își apropiază spațiu în care trăiesc.

Numeroase proiecte organizate în acest spirit pleacă de la premiza că a cunoaște patrimoniul presupune a înțelege mai bine lumea în care trăim. Selectarea modalităților de tratare a conținutului cultural în cadrul planului educativ constă în a transgresa nivelul simplei informări. Este nevoie ca elevul să „trăiască” experiențe autentice în acest spațiu cultural și să fie echipat cu instrumente de învățare conștientă, altfel „lipsește dimensiunea afectivă personală” (Byram, 1992, p.127). Observarea și compararea constituie elemente de bază ale procesului cognitiv și afectiv, ceea ce generează cunoașterea, înlesnește accesul către formarea reprezentărilor legate de valorile individuale și sociale și stimulează dezvoltarea mobilității intelectuale și afective.

Identificarea valorilor culturale și de patrimoniu local reprezintă o acțiune de configurare a memoriei unei comunități. Prin această acțiune poate fi înțeles trecutul și se poate reprezenta viitorul. Nu întâmplător, la nivelul politicilor europene, noțiuni precum dezvoltare durabilă, diversitate socioculturală, calitatea vieții, educație pe tot parcursul vieții, egalitate de șanse etc. pun în evidență frecvent legătura dintre cultură și educație. Aceste determinante sunt de egal interes atât în spațiul urban, cât și